

U proteklih gotovo 100 godina riječ antifašizam doživljavala je razne promjene. Njen je prvobitni smisao odredila pojava fašizma u Italiji, nosilac kojeg je bio B.Mussolini i njegovi fašisti. Međutim, nakon završetka 2. svjetskog rata nije bila korištena u političkoj terminologiji za potrebe dnevne politike – ni približno kao danas. Smatralo se da je pobjedom antifašističke koalicije postignut cilj i da je time dokinuta potreba za isticanjem antifašističkih ideja.

Velika je promjena nastala nakon rušenja berlinskog zida i s njime više socijalističkih država, zajedno s državom predvodnicom SSSR-om. Otada se pojam „antifašizam“ koristi sve češće kao zamjena za negativno obojen izraz „komunizam“, bar u suvremenim medijima koji se prilagođavaju novim vlastodršcima. Kada se neka nova ideja ili stranka, npr. ljevica na strani socijaldemokracije, smatra nasljednikom nekih komunističkih ideologijskih temeljnih stavova, tada se ističe da je antifašistička, jer je antifašizam kao politički i značenjski neutralan pojam šireg sadržaja od bilo kojeg državnog sustava. Oko definiranja pojma antifašizma vode se burne rasprave, naročito u Hrvatskoj. Moramo spomenuti da i drugi pojmovi iz domene društveno-političkog života, od 90-tih godina prošlog stoljeća imaju različita tumačenja i da se u njima vidi nešto drugo, nego što je bilo prije ovog stoljeća, te im se značenje i naziv mijenjaju s vremenom. Na primjer, za neki budući socijalizam dodaje se riječ demokratski, uz kapitalizam kao atribut nalazimo chrony, liberalizam je prešao u neoliberalizam, fašizam u neofašizam, komunizam u komunitarizam, a za antifašizam često se čuje namjesto fašizma. Čak se i ne šale, kad to kažu.

Glavno je pri tome pitanje imaju li pojmovi koji označavaju te važne povijesne sile i pokrete ipak neki trajni sadržaj, iako su se oblici i metode prilagodile novom digitalnom, internetskom dobu. Je li današnja demokracija garancija da ne će neki novi Hitler ili Mussolini zahajati na valu masovnog nezadovoljstva naroda i jesu li prestale težnje nekih država za promjenama granica na štetu susjednih država? O tome možemo potražiti odgovor u članku talijanskog filozofa i lingviste Umberta Eca. Njegovu je pozornost izazvala činjenica da se vode semiološki gerilski ratovi u svijetu. Tako u svom poznatom eseju detaljno analizira pojam “fašizam” uvodeći jednu inačicu a to je: “ur-fašizam” tj. vječni fašizam. Kaže Eco da ne postoji samo jedan fašizam “ali se fašistička igra može igrati na mnogo načina koji pokazuju jednu istu porodičnu sličnost.”

Dalje Eco piše: „Fašizam je postao jedan svenamjenski pojam i ako mu oduzmete jednu ili više karakteristika, opet će ostati ono bitno oko čega se grupiraju programi: kult tradicije, odbacivanje moderne, iracionalizam vs. znanosti, homogenizacija oko jedne ideje vođe, države, opsesija

zavjerama, sklonost ratovanju i uzdizanju heroja.”

U Ecovom opisu se danas mogu pronaći mnogi pokreti i stranke pod zajedničkim nazivnikom populizma, nacionalizma, rasizma, antisemitizma, islamofobije itd, motivirane mržnjom i traženjem neprijatelja , oružjem i nasiljem spremne braniti svoje stavove. U svijetu je sve jasnija i diferencijacija na te desne ekstremizme i one koji se pokušavaju oduprijeti i stoje na suprotnim pozicijama u obliku antiglobalističkih pokreta, za zaštitu prirode ili podršku manjinama i drugi.

Kako pri tome prolaze pojmovi antifašizam i fašizam? Iskrivaljavanje tih pojmova, u svijetu površne internetske kulture, često dovodi te pojmove do karikiranosti i besmisla. Ustvari se neminovno prisjećamo sintagme H. Arendt o banalnosti zla i poigravanju sa sudbinom čovječanstva koja počinje bezazlenim “igrama prijestolja i rata”. Najsvježiji je primjer da se upad prosvjednika u Capitol Hill ponegdje vidi kao djelo antifašista (antifa), a ponegdje se, pak, kao organizaciju toga vandalizma pripisuje desnim ekstremistima, bijelim suprematistima. Raslojenost društava, površnost i usitnjenost suvremene političke misli, ubrzavanje vremena i događaja , sve to prijeti da će jednog dana izmaknuti kontroli. To, dakako, nije ništa novo u povijesti.

Što na kraju reći o Hrvatskoj? Mi smo imali 4 godine krvave borbe na strani antifašističke koalicije, na koju možemo biti ponosni. Ogromne su žrtve podnesene, zemlja je razorena, prometnice uništene, narod bez hrane i odjeće, itd. Naši su se preci u partizanima nadali da će svojim životima ostaviti u nasljeđe ne samo oslobođenu zemlju, nego i povijesnu poduku za borbu za slobodu. Što je od te poduke ostalo, nažalost vidimo i po mnogim znacima poništavanja i ocrnjivanja naše antifašističke tradicije.

No, budimo optimisti. Ako lažu neki povjesničari, ako lažu neki svećenici, ako lažu oni koji nisu nikada živjeli u ovoj državi, nego se došli osvetiti za izgubljeni rat, onda ne lažu baš svi. Ostali su još mnogi. Oni iz obitelji partizana. Oni iz dijela Hrvatske koji su i danas spremni na još jednu drugu žrtvu od one kako ju je nazvao predsjednik Tuđman: „Sve za Hrvatsku , Hrvatsku ni zašto“, na žrtvovanje za istinu o hrvatskoj povijesti i ulozi antifašizma u njoj.

Marija Ajša Peuc